

Agnieszka Kania
(Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce)

Okoliczności powstania Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (1919/1920)

Słowa kluczowe: Uniwersytet Stefana Batorego, Wilno, Wydział Sztuk Pięknych, II Rzeczpospolita.
Keywords: Stefan Batory University, Faculty of Arts, interwar period, II Republic of Poland.

Zachowały się bogate materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania zarówno Uniwersytetu Stefana Batorego, jak również i samego Wydziału Sztuk Pięknych w okresie międzywojennym. Do głównych, niezwykle wartościowych zaliczyć można pozostałość aktową struktur uniwersyteckich z tego okresu przechowywaną w Litewskim Centralnym Archiwum Państwowym w Wilnie¹. Bardzo szczegółowe informacje na temat Uniwersytetu i jego wydziałów zawierają „Składy Uniwersytetu”² i „Spisy wykładów”³ z poszczególnych lat akademickich. Interesującym źródłem jest także „Księga Pamiątkowa”⁴, wydana z okazji jubileuszu założenia i otwarcia uczelni po I wojnie światowej. Została ona wydana w 1929 r. i zawiera wiele cennych artykułów autorstwa wykładowców, a także organizatorów tegoż uniwersytetu. Dotyczą one w większości

---

¹ Są to m.in. akta posiedzeń Senatu, poszczególnych Rad Wydziałów, materiały personalne pracowników, także inne materiały dokumentujące bieżącą naukową, dydaktyczną i organizacyjną pracę uczelni.

² Spisy te zawierały cenne informacje na temat składu osobowego kadry naukowej poszczególnych Wydziałów. Spisy ukazywały się w latach 1923/24-1938/39, ich treść dotyczyła wiadomości na cały rok akademicki. Informowały o władzach uniwersyteckich, podane są nazwiska i imiona rektorów, prorektorów, dziekanów i wykładowców poszczególnych wydziałów. Wymienieni są również członkowie komisji funkcjonujących na uczelni. Dodatkowo podane były adresy i numery telefonów sekretariatów, dziekanatów, bursy studenckiej i innych biur administracyjnych. Spisy zawierają też cenne informacje na temat działających stowarzyszeń m.in.: naukowych, samopomocowych, regionalnych, sportowych. Wymienione były ich nazwy, adresy siedzib, a także nazwiska opiekunów.

³ To bardzo interesujące źródło ukazywało się od początku powstania Uniwersytetu. Dotyczyły informacji na temat półroczna lub całego roku akademickiego. Zawierały praktyczne informacje z życia uczelni, jak nazwiska nauczycieli akademickich, nazwy przedmiotów, a także godziny i miejsca ich odbywania.

⁴ *Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, T. II, Wilno 1929.

funkcjonowania i założeń programowych poszczególnych wydziałów w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Na temat organizacji Uniwersytetu w Wilnie pisano także w licznych artykułach prasy ogólnokrajowej i lokalnej⁵.

Istotną kategorią źródeł do dziejów funkcjonowania Wydziału Sztuk Pięknych są wspomnienia i pamiętniki nauczycieli akademickich, a także ich prace artystyczne oraz naukowe⁶. Równie cennym źródłem jest także „Z dziejów Almae Matris Vilmensis”⁷, okolicznościowa praca powstała z okazji jubileuszu czterechsetlecia oraz siedemdziesięcioletnia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. Zawiera ona artykuły naukowe i okolicznościowe oraz wspomnienia związane z Uniwersytetem. Z artykułów dotyczących zajęć dydaktycznych prowadzonych na uczelni w Wilnie wymienić należy te autorstwa Małgorzaty Przeniosło⁸ oraz publikację Janusza Poklewskiego, autora monografii na temat życia kulturalnego Wilna⁹.

Powstanie Uniwersytetu w Wilnie było przedsięwzięciem skupiającym naukowców z różnych stron ziem polskich. Wznowienie działalności szkoły określano patetycznymi słowami, takimi jak: „odrodzenie”, czy też „wskrzeszenie”. Nawiązywano w ten sposób do tradycji i historii uczelni wileńskiej. Chętnie wspomniano okoliczności powstania Akademii Wileńskiej w XVI w., odwołując się do zasług fundatora króla Stefana Batorego¹⁰. Przywoływano również czasy zaborów, w szczególności fakt zamknięcia Imperatorskiej Akademii Wileńskiej po stłumieniu powstania listopadowego w 1832 r. Od tego czasu do momentu odzyskania przez Polskę niepodległości, w Wilnie nie funkcjonowała żadna szkoła wyższa¹¹.

⁵ Prasa relacjonowała postępy w pracach nad organizacją uczelni. Wymienić można chociażby: „Tygodnik Ilustrowany”, wileński „Nasz Kraj”, czy też warszawską „Gazetę Poranną”.

⁶ Należy bardzo krytycznie podchodzić do tego rodzaju źródeł. Są one bowiem zapisem osobistych poglądów i odczuć autora. Często mogą być także emocjonalne i stronnicze. Warto jednak z nich korzystać, gdyż zawierają informacje na temat istotnych wydarzeń, nastrojów społecznych, odbioru pewnych zjawisk przez ludzi. Do prac pisanych, osobistych wspomnień lub dzienników nauczycieli akademickich Wydziału Sztuk Pięknych zaliczyć można: F. Ruszczyc, *Dziennik. W Wilnie*, oprac. E. Ruszczyc, T. II, Warszawa 1996; S. Lorez, *Album wileńskie*, Warszawa 1986; R. Jarocki, *Rozmowy z Lorentzem*, Warszawa 1981; T. Niesiołowski, *Wspomnienia*, Warszawa 1963.

⁷ *Z dziejów Almae Matris Vilmensis. Księga pamiątkowa ku czci 400-lecia założenia i 75-lecia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, red. L. Piechnik, K. Puchowski, Kraków 1996.

⁸ Wymienić można chociażby artykuły poświęcone organizacji zajęć oraz specyfice przedmiotów nauczania. Zob. M. Przeniosło, *Zajęcia dydaktyczne na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w okresie międzywojennym*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy” 2014, nr 1-2, s. 86-102; Taż, *Nauczyciele akademicy na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w okresie międzywojennym*, „Respectus Philologicus” 2013, 24 (29), s. 176-192.

⁹ Prac na temat kultury i sztuki przedwojennego Wilna jest wciąż za mało. Zob. J. M. Poklewski, *Polskie życie artystyczne w międzywojennym Wilnie*, Toruń 1994.

¹⁰ Utworzenie Akademii Wileńskiej datuje się na 1579 r. za głównego inicjatora i organizatora uważa się Stefana Batorego. Od jego nazwiska często Uniwersytet w Wilnie nazywany był Wszechnicą Batorową. Na jego cześć nazwany został także Uniwersytet po I wojnie. Uniwersytet założony na bazie kolegium jezuickiego stał się silnym ośrodkiem naukowym i dydaktycznym. Pełnił także dużą rolę w religijnym wychowaniu uczniów. Naukę pobierali tam mieszkańcy ziem litewsko-ruskich. Ks. S. Bednarski, *Geneza Akademii Wileńskiej*, [w] *Księga Pamiątkowa...*, T. I, Wilno 1929, s. 1-22; M. Baliński, *Dawna Akademia Wileńska. Próba jej historii od założenia w roku 1579 do ostatecznego jej przekształcenia w roku 1803*, Petersburg 1862; J. Ludwik, *Wszechnica Wileńska 1578-1842*, Wilno 1921; K. Puchowski, *Jezuickie kolegia szlacheckie Rzeczypospolitej Obojga Narodów: studium z dziejów edukacji elit*, Gdańsk 2007.

¹¹ Od 1803 r. Carski Uniwersytet Wileński, inaczej Imperatorski Uniwersytet Wileński został utworzony przez cara Aleksandra I. Zatwierdzały to jego dwa dokumenty: „Akt potwierdzenia Imperatorskiego Uniwersytetu w Wilnie” z 4 kwietnia 1803 r., zwany też „Dyplomem oraz Ustawy, czyli ogólne postanowieniach Imperatorskiego Wileńskiego Uniwersytetu i szkół jego Wydziału” z 18 maja 1803 r. Uniwersytet był szkołą

To od mieszkańców Wilna miała wyjść inicjatywa ponownego utworzenia uczelni w mieście. Jeszcze w XIX w. podejmowano starania o utworzenie uczelni lub wyższego zakładu naukowego w Wilnie¹². Podczas I wojny światowej, w grudniu 1915 r., przedstawiciele społeczeństwa wileńskiego mieli się zwrócić do władz z wnioskiem o przywrócenie szkoły. Zgody w tej sprawie okupant niemiecki nie wydał, jednakże przez krótki okres działały Wyższe Kursy Naukowe, które były namiastką prawdziwej uczelni. Zamiarem twórców tych uniwersytetów latających było stworzenie podwalin dla przyszłej Wszechnicy Wileńskiej. Kursy te zostały jednak szybko zamknięte przez niemieckiego okupanta¹³.

Kolejne działania w tej kwestii podjęto w grudniu 1918 r. Zaangażowanie wykazały wtedy mieszkańcy nie tylko Wilna, ale i Warszawy. Uniwersytet miał być odpowiedzią na oczekiwania i potrzeby edukacyjne oraz kulturalne Wilnian. Za moment kluczowy uznać można zebranie, którego inicjatorem uważany jest prof. Stanisław Władyczko. Zdawał sobie sprawę, że zainteresowanie warszawskiego środowiska naukowego zagwarantuje przyspieszenie prac nad reaktywacją uczelni. Po przybyciu do stolicy, zorganizował on dnia 13 grudnia 1918 r. spotkanie, w mieszkaniu ówczesnego dziekana Wydziału Prawa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego prof. Alfonsa Parczewskiego. Na spotkaniu obecnych było wielu wybitnych naukowców i działaczy z ośrodków kulturalnych. Wymienić można chociażby rektora Uniwersytetu Warszawskiego prof. Antoniego Kostaneckiego, dziekana Wydziału Teologicznego tej uczelni ks. prof. Antoniego Szelągowskiego, którego zadaniem było przewodnictwo i kierownictwo nad obradami. Prof. Władyczko przedstawił wówczas wykład o tytule: „W sprawie wskrzeszenia uniwersytetu polskiego w Wilnie”. Nawiązywał w nim do dwustupięćdziesięcioletniej tradycji uczelni, która była ogniskiem polskiej kultury i oświaty. Argumentem jakim popierał wznowienie działalności szkoły był fakt, że nie została ona nigdy prawnie zniesiona. Upoważniało to Polaków do kontynuacji zawieszonyj z powodów politycznych działalności naukowej. Termin otwarcia uczelni został ustalony na jesień 1919 r. W celu uporządkowania i rozdziału prac nad tym przedsięwzięciem powołano specjalną komisję, która miała gwarantować szybkie zrealizowanie planów¹⁴.

---

państwową, otwartą dla wszystkich stanów i zapewniającą kształcenie o charakterze praktycznym, a zarazem użytecznym dla państwa. Mimo, iż działał w warunkach państwa rosyjskiego Uniwersytet rozwijał naukę, tworzył dogodne warunki do rozwoju profesorów i adiunktów, sprowadzał odpowiednich profesorów z zagranicy. Istotnym był także fakt, że zachowano język polski jako wykładowy. Uczelnia została zamknięta oficjalnie ukazem z 1 maja 1832 r. Był to wynik represji wymierzonych w społeczeństwo po powstaniu listopadowym. J. Kozłowska-Studnicka, *Likwidacja Uniwersytetu Wileńskiego w świetle korespondencji urzędowej*, [w] *Księga pamiątkowa...*, s. 405-419; J. Kamińska, *Universitas Vilnensis 1793-1803*, Warszawa 2002; D. Beavois, *Wilno: polska stolica kulturalna zaboru rosyjskiego 1803-1832*, Wrocław 2010; M. Massonius, *Dzieje Uniwersytetu Wileńskiego, 1781-1832: notatki z wykładów w roku akademickim 1924/25*, Toruń 2005.

¹² Próby stworzenia uczelni wyższej związane były ze złagodzeniem nastawienia antypolskiego w państwie rosyjskim. Takie pomysły rodziły się głównie w kręgach ziemiańskich. Istotny problem stanowiły jednak braki i niedostatki kadrowe. Wspominał o tym Wacław Dziewulski, wymieniając szereg inicjatyw społecznych w 1843 r., 1858 r., 1909/1910 r. Zob. W. Dziewulski, *Prawda o wskrzeszeniu Wileńskiej Wszechnicy w 1919 r.*, [w] *Z dziejów Almae Matris Vilnensis...*, s. 282-283; Z. Opacki, *Reaktywowanie czy powstanie? Dyskusje wokół utworzenia Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w latach 1918-1919*, „Kwartalnik Historyczny” 1998, nr 3, s. 50-51.

¹³ P. Łossowski, *Utworzenie i likwidacja Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, [w] *Z dziejów Almae Matris...*, s. 235.

¹⁴ A. Wrzosek, *Wskrzeszenie Uniwersytetu Wileńskiego w r. 1919*, [w] *Księga Pamiątkowa...*, s. 2-6.

Warto zaznaczyć, że inicjatywy utworzenia wyższej uczelni w Wilnie pojawiły się także w litewskim środowisku naukowym. Miały one wyjść od Litewskiego Towarzystwa Naukowego pod koniec 1918 r. W tym celu podjęto prace nad opracowaniem statutu uczelni, który został przyjęty przez Państwową Radę Litwy 5 grudnia 1919 r. i wtedy oficjalnie zatwierdzony. Istotnym problemem dla twórców dokumentu był język wykładowy, ostatecznie jednak zdecydowano się na tolerancję językową uwzględniając możliwość prowadzenia zajęć zarówno po polsku, rosyjsku i litewsku. Planowano otwarcie uniwersytetu na 1 stycznia 1919 r., z dwoma wydziałami: teologicznym i nauk społecznych. Litwini również powoływali się na historię i tradycję uniwersytetu, uważając się za ich kontynuatora. Z powodów politycznych do uroczystej inauguracji nigdy nie doszło¹⁵.

Po ustaleniach zebranej w Warszawie komisji prof. Władyczko udał się do Wilna, i wraz z prof. Józefem Ziemackim przedstawił plan odbudowy uniwersytetu Komitetowi Edukacyjnemu. Dokumenty zostały rozpatrzone pozytywnie i wniosek trafił do odpowiadającego za opiekę nad kulturą polską na Wileńszczyźnie Komitetu Narodowego Polskiego. Tam również został zatwierdzony, a członkowie powołując się na wielowiekową tradycję szkoły widzieli potrzebę jak najszybszego wznowienia jej działalności. Kolejnym etapem powstania uczelni było posiedzenie Komitetu Edukacyjnego w styczniu 1919 r., gdzie doszło do powołania na tymczasowego Senatu Akademickiego, którego członkami byli: pełniący obowiązki tymczasowego rektora prof. Ziemacki, prof. Parczewski, prof. Władysław Zawadzki, prof. Kazimierz Noiszewski, prof. Stanisław Ptaszyc, dr Stanisław Kościałkowski. W tym czasie utworzona została również Komisja Organizacyjno-Rewindykacyjna, której prezesem został prof. Ziemacki, a odpowiedzialnym za działanie podkomisji rewindykacyjnej był prof. Zahorski¹⁶. Prace nad powstaniem Uniwersytetu zostały na jakiś czas wstrzymane z powodu zajęcia Wilna przez bolszewików. Liczono na szybkie usunięcie bolszewików i odzyskanie miasta przez Polaków. Prof. Władyczko nadal aktywnie działając w kwestii uczelni, wyjechał do Warszawy, gdzie nawiązał kontakty dr Ludwikiem Kolankowskim dyrektorem Departamentu dla Spraw Polskich Ziemi Wschodnich. Rozmowy miały pomyślny przebieg, gdyż Profesor został mianowany oficjalnym referentem sprawy Uniwersytetu Wileńskiego w Zarządzie Ziemi Wschodnich¹⁷.

Po wkroczeniu wojsk polskich do Wilna w kwietniu 1919 r. podjęto w mieście działania organizacyjne. Na korzyść sprawy przemawiało osobiste zaangażowanie Józefa Piłsudskiego. Naczelnik Państwa pozytywnie wypowiedział się na temat uniwersytetu w Wilnie i podczas rozmów z prof. Ziemackim poparł jego stanowisko. Pełnomocnikiem w tej sprawie Piłsudski uczynił dra Kolankowskiego, mianował także Komitet Wykonawczy Odbudowy Uniwersytetu Wilna. W skład tej jednostki wchodził: rektor Ziemacki jako przewodniczący, prof. Władyczko, Konrad Niedziałkowski, prof. Ferdynand Ruszczyk, Jan Lalwis, Bronisław Umiasztowski, Zygmunt Nagrodzki, inż.

¹⁵ S. Jęgelevicius, *Pierwsze próby stworzenia Uniwersytetu Wileńskiego i powstanie Uniwersytetu Stefana Batorego*, [w] *Z dziejów Almae Matris...*, s. 242-246. Ze stanowiskiem tego uczonego polemizował Wacław Dziewulski, który przytaczał liczne przykłady polskich dążeń do wznowienia działalności Wszechnicy Wileńskiej W. Dziewulski, *Prawda o Wileńskiej Wszechnicy w 1919 r.*, [w] tamże, s. 282-283.

¹⁶ *Pierwszy okres prac organizacyjnych nad odbudową Uniwersytetu Wileńskiego (13 XII 1918 R.-11 X 1919 R.)*. Sprawozdanie Komitetu Wykonawczego odbudowy Uniwersytetu Wileńskiego, [w] *Księga Pamiątkowa...*, s. 34-36.

¹⁷ A. Wrzosek, *Wskrzeszenie Uniwersytetu Wileńskiego*, [w] tamże, s. 9-11.

Bolesław Stankiewicz, inż. Ludwik Wasilewski, dr Ludwik Czarkowski, dr Zahorski¹⁸. Warto także podkreślić działalność Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, a zwłaszcza stanowisko dr Adama Wrzoska¹⁹, który energicznie popierał inicjatywy przyspieszające otwarcie²⁰. W kompetencji MWRiOP leżało podejmowanie decyzji w sprawie zatrudniania kadry naukowej, pracowników sekretariatów, biblioteki, a także w kwestii rozporządzania budżetem uczelni²¹.

Dyskusyjną kwestią była liczba wydziałów na nowym uniwersytecie. Pojawiły się postulaty, by najpierw stworzyć twór w rodzaju liceum humanistycznego lub uczelni o dwóch wydziałach: humanistycznym i prawnym. Takie pomysły argumentowano barkiem dostatecznej liczby budynków i ich wyposażenia oraz odpowiedniej kadry naukowej. Szybko jednak odrzucono tę wersję uczelni, a na przyspieszenie otwarcia pozytywnie wpłynął zjazd przedstawicieli wszystkich szkół akademickich w Warszawie. Doszło na nim do oficjalnej aprobaty Uniwersytetu Wileńskiego przez polskie środowisko naukowe²². Ostatecznie utworzono sześć wydziałów: humanistyczny, teologiczny, prawa i nauk społecznych, matematyczno-przyrodniczy, lekarski oraz sztuk pięknych²³.

Organizacja uczelni pod względem naukowym wymagała zaangażowania i pracy licznego grona naukowców. Wielkimi zasługami dla Uniwersytetu Wileńskiego zasłynął Ferdynand Ruszczyc. Dzięki jego inicjatywie i staraniom został także utworzony Wydział Sztuk Pięknych. Ten wybitny artysta należał do bardzo aktywnych działaczy kulturalnych i społecznych. W szczególności związany był ze środowiskiem wileńskim, gdzie był znanym i cenionym człowiekiem. Ruszczyc wykształcenie uzyskał na Carskiej Akademii Sztuk Pięknych w Petersburgu, gdzie miał możliwość szkolić się u wybitnych rosyjskich malarzy²⁴. Do najsłynniejszych obrazów jego autorstwa należą: *Ziemia, Nec mergitur, Młyn zimą, Wieczór-Wilejka, czy Ruczaj leśny*. Znany był przede wszystkim jako malarz pejzażowy i symbolista, inspirowany się pięknem krajobrazu Wileńszczyzny²⁵. Jego fascynacja przyrodą jest uzasadniona, biorąc pod uwagę fakt, że pochodził z tra-

¹⁸ Naczelnik Państwa przekazał także na cel odbudowy szkoły środki pieniężne. Zadaniem utworzonego Komitetu była ścisła współpraca z tymczasowym Senatem Akademickim, tak by uniwersytet mógł zostać otwarty jesienią 1919 r. *Pierwszy okres prac organizacyjnych nad odbudową...*, [w] *Księga Pamiątkowa...*, s. 37-38.

¹⁹ Zaznaczyć należy istotną kwestię, iż zakres kompetencji zarówno dr Kolankowskiego, jak i dr Wrzoska był duży, ale nie dość jasno sprecyzowany. Dochodziło przez to do nieporozumień i drobnych konfliktów pomiędzy oficjalnym organizatorem mianowanym przez Pilsudskiego, a reprezentujący organ rządowy Wrzoskiem. Choć Kolankowski miał otrzymywać sprawozdania z działań finansowych MWRiOP, to w praktyce jego rola nie była znacząca. W zasadzie ograniczała się do reprezentowania organizowanej przez Ministerstwo i Komitet Wykonawczy w środowisku warszawskim. Z. Opacki, *Reaktywowanie czy powstanie?...*, „Kwartalnik Historyczny” 1998, nr 3, s. 57.

²⁰ S. Stomma, *Wskrzeszenie Uniwersytetu w Wilnie w 1919 r.*, [w] *Z dziejów Almae Matris...*, s. 52.

²¹ Z. Opacki, *Reaktywowanie czy powstanie?...*, „Kwartalnik Historyczny” 1998, nr 3, s. 57.

²² *Pierwszy okres prac organizacyjnych nad odbudową...*, [w] *Księga Pamiątkowa...*, s. 39.

²³ M. Przeniosło, *Zajęcia dydaktyczne na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie...*, s. 87-89.

²⁴ Podczas studiów w Petersburgu początkowo Ruszczyc uczył się malarstwa u Ilii Jefimowicza Szyszki, w 1895 r. trafił do pracowni malarstwa pejzażowego Archipa Iwanowicza Kuindziego, gdzie uzyskał dyplom w 1897 r. W środowisku akademickim nawiązał liczne przyjaźnie z rosyjskimi malarzami: Arkadijem Aleksandrowiczem Ryłowem, Aleksandrem Aleksiejewiczem Borisowem, Konstantynem Fedorowiczem Bogajewskim, czy lotewskim Wilhelmem Purwitem. Na temat malarstwa rosyjskiego tego okresu powstały prace: J. Ruszczycówna, *Galeria Malarstwa Rosyjskiego*, Warszawa 1954; W. Mole, *Sztuka rosyjska do roku 1914*, Wrocław 1955; R. Pipes, *Rosyjscy malarze. Pieriedwiżnicy*, Warszawa 2008.

²⁵ Na temat malarstwa Ferdynanda Ruszczyca powstały katalogi prezentujące jego obrazy: S. Krzysztofowicz-Kozakowska, *Ferdynand Ruszczyc*, Kraków 2007; *Ferdynand Ruszczyc 1870-1936. Życie i dzieło*, oprac. S. Krzysztofowicz-Kozakowska, A. Kroplewska-Gajewska, Kraków 2002.

dycyjnej ziemiańskiej rodziny, posiadającej pokaźny majątek. Dzięki temu pozostawał obserwatorem zmian w przyrodzie, co potrafił później odzwierciedlić w obrazach²⁶. Po uzyskaniu dyplomu w 1897 r. Ruszczyć czynnie uczestniczył w wystawach malarskich, prezentując na nich swoje prace²⁷. Na początku XX w. zaangażował się w tworzenie Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie²⁸, gdzie był także wykładowcą. Działalność dydaktyczną i artystyczną prowadził także na krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych²⁹, po czym w 1908 r. opuścił Kraków i wrócił w rodzinne strony. Również w Wilnie angażował się we współpracę z tamtejszymi ośrodkami kulturalnymi. Wielkim sukcesem okazała się, inscenizowana przez niego „Lilia Weneda” Juliusza Słowackiego w Teatrze Letnim. Działal także aktywnie jako członek licznych stowarzyszeń, m.in. Towarzystwa Szubrawców, był inicjatorem i jednym z założycieli Towarzystwa Miłośników Wilna, a także prezesem Komitetu budowy Pomnika Wyzwolenia w Wilnie³⁰.

Jego aktywna działalność kulturalna i doświadczenie pedagogiczne sprawiły, że w maju 1919 r. powierzono mu organizację Wydziału Sztuk Pięknych. Ruszczyć był aktywnym działaczem w kwestii powstania uniwersytetu, pracował w Komisji Organizacyjno-Rewindykacyjnej oraz Komitecie Wykonawczym Odbudowy Uniwersytetu Wileńskiego. Artysta często odwoływał się do historii uczelni, jej polskiej tradycji oraz do wyjątkowości kultury wileńskiej³¹. Z jego inicjatywy, na ścianie głównej gmachu uniwersytetu umieszczona została tablica z herbem królewskim Stefana Batorego oraz napisem: 1578 – 1803 – 1919. Nawiązywała ona do przełomowych wydarzeń w historii tegoż uniwersytetu³². Sam Ruszczyć uważał, że tablica powraca na swoje odebrane jej przemocą miejsce, a odbudowa szkoły miała być dla całego środowiska pozytywnym zjawiskiem:

---

²⁶ Ruszczyć często nawiązywał w spisanim przez siebie *Dzienniku* do fascynacji przyrodą. Wychowujący się i później żyjący na wsi, był niezwykle przywiązany do Wileńszczyzny, zwłaszcza rodzinnego Bohdanowa. Często zachwycał się zmianami atmosferycznymi, układem chmur na niebie, czy też zimowym krajobrazem. Miłość do piękna natury prezentował w swoich obrazach. F. Ruszczyć, *Dziennik. Ku Wilnu*, oprac. E. Ruszczyć, T. I, Warszawa 1994.

²⁷ Po skończeniu nauki na Akademii w Petersburgu prezentował swoje prace m.in. na: Wystawach Wiosennych ASP w Petersburgu, wystawach „Mir Iskusstva”, także w Wilnie, Towarzystwie Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie i Towarzystwie sztuk Pięknych w Krakowie. J. Ruszczyćówna, E. Ruszczyć, *Ruszczyć Ferdynand (1870-1936)*, Polski Słownik Biograficzny, T. XXXIII/2, z. 137, Kraków 1991, s. 171.

²⁸ Ruszczyć pełnił tam funkcję nauczyciela malarstwa pejzażowego. Na temat organizacji i działalności Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie powstała praca: K. Piwocki, *Historia Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie 1904-1964*, Wrocław 1965.

²⁹ Objął tam katedrę malarstwa pejzażowego po zmarłym w 1907 r. Janie Stanisławskim. *Materiały do dziejów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie 1895-1939*, oprac. J. Dutkiewicz, J. Jeleniewska-Ślesińska, W. Ślesiński, Wrocław 1969.

³⁰ J. Ruszczyćówna, E. Ruszczyć, *Ruszczyć Ferdynand (1870-1936)*..., s. 172-173.

³¹ Ruszczyć należał do grona wybitnych regionalistów. Zajmowała go zarówno historia, jak i kultura Wilna. Poczynił wiele starań, by rozwijać i upowszechniać naukę oraz sztukę. Tematykę tradycji, czy też ludowej działalności artystycznej podejmował na wielu wykładach nie tylko na uniwersytecie, ale i podczas publicznych odczytów. Ruszczyć należał do ówczesnych popularyzatorów zarówno kultury, jak i sztuki, był jednym z założycieli Towarzystwa Miłośników Wilna. F. Ruszczyć, *Tradycje sztuki w Wilnie i w Wileńszczyźnie*, [w] *Ferdynand Ruszczyć. Liść waworzynu i plątek róży. Wydanie pośmiertne*, red. J. Bułhak, Wilno 1937, s.93-101; tenże, *Tradycje sztuki w Wilnie*, [w] tamże, s. 40-44; tenże, *Wilno i sztuka*, Tamże, s. 80-83.

³² *Pierwszy okres prac organizacyjnych nad odbudową Uniwersytetu Wileńskiego*..., [w] *Księga Pamiątkowa*..., s. 47 (15).

Dziś też wraca życie do arkad krużganków, w zaciszne podwórza. Odżyje, zaludni się ten świat, i mury o szronie wieków będą państwem Młodości. Odwykłym od wczytywania się w poźółkle, zatarte zgłoski przypomnimy Ojców mowę, a tym szczęśliwym, do których przyszłość należy i którzy o przyszłości stanowiąc będą, pokażemy straż czystości i wymowy tej³³.

Ze względu na swój talent artystyczny Ruszczyc zaprojektował insygnia rektorskie oraz ważne dla uczelni symbole. Oryginalne berło po zamknięciu szkoły w 1832 r. zostało wywiezione do Petersburga. Artysta sporządził jego projekt posiłkując się fotografiami oryginału przechowywanych przez Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie. Nie udało się znaleźć takich wzorów łańcucha rektorskiego, dlatego też Ruszczyc sporządził projekt samodzielnie, na polecenie Senatu. Został on wykonany z drzewa gruszkowego i składał się z kilku części: zwieszających się godeł Orła (z kłami wilka nawiązującymi do herbu Batorów) i Pogoni oraz siedmiu ogniw. Miały one symbolizować władzę rektorską oraz władzę dziekanów sześciu utworzonych wydziałów³⁴. Kompozycja łańcucha miała nawiązywać do nauki i sztuki, a także przy pomocy ornamentyki roślinnej wprowadzić oznaczenie każdego z wydziałów. Dla Wydziału sztuk Pięknych wybrane została symbole: głowa młodej dziewczyny – zaczerpnięta z ornamentyki kościoła św. Piotra w Wilnie oraz brzoza i róża³⁵. Według jego projektu wykonana została także pieczęć uczelni, która przedstawiała wizerunek orła trzymającego w szponach berło rektorskie i mającego na piersiach Pogoń otoczoną wieńcem laurowym. Dookoła pieczęci znajdował się napis: „Uniwersytet Wileński”³⁶. Artysta zaprojektował także togi, inspirowane zachowaną w Katedrze togą ks. Piotra Skargi. Wszystkie peleryny miały mieć jedną barwę, różnić się miały zaś podbiccia kapturów, których barwa zależała od wydziału³⁷.

Istotną rolę odegrał Ruszczyc w pracach komisji zaproszeniowej oraz komisji obchodu uroczystości otwarcia Uniwersytetu Wileńskiego. Sam zaprojektował program artystyczny specjalnie na wieczór inauguracyjny. Uroczystości otwarcia odbyły się w dniach 10-12 października 1919 r. Poprzedziło je wręczenie, zaprojektowanego ręką Ruszczycy, sztandaru 11 Pułkowi Ułanów. Wydarzenie to miało zademonstrować wdzięczność mieszkańców za przybycie do Wilna i uwolnienie spod władzy bolszewickiej³⁸.

Trwające trzy dni obchody uroczystego otwarcia uczelni były wielkim wydarzeniem dla Wilnian. W przeddzień oficjalnego otwarcia miało miejsce nabożeństwo w Ostrej Bramie. Na placu przed świątynią zebrały się tłumy, przybył także wówczas Naczelnik Państwa Józef Piłsudski. Do miasta zjechało się wówczas wiele osób, w tym także przed-

³³ F. Ruszczyc, *Tablice historii*, [w] *Ferdynand Ruszczyc. Liść wawrzynu...*, s. 39.

³⁴ Tenże, *Łańcuch rektorski Uniwersytetu Stefana Batorego*, [w] *tamże*, s. 84.

³⁵ Każdy z wydziałów uniwersytetu miał posiadać swój symbol roślinny. Wydział Humanistyczny: klepsydra otoczona wężem gryzącym się w ogon oraz limbą i szarotką, kwiatami rosnącymi na szczytach górskich; Wydział Teologiczny: lampa oraz wierzba i białe lilie; Wydział Prawny: wagi i miecz oraz sosna i biały kwiat margarytki; Wydział Matematyczno-Przyrodniczy: koło oraz lipa i słoneczniki; Wydział Lekarski: amfora z wężem oraz lipa, kłosy i osty. *Pierwszy okres prac organizacyjnych nad odbudową Uniwersytetu Wileńskiego...*, [w] *Księga Pamiątkowa...*, s. 53-54; F. Ruszczyc, *Łańcuch rektorski Uniwersytetu...*, s. 85.

³⁶ F. Ruszczyc, *Dziennik. W Wilnie*, oprac. E. Ruszczyc, T. II, s. 27.

³⁷ M. Siedlecki, *Wspomnienia z pierwszych dwu lat organizacji Uniwersytetu Wileńskiego*, [w] *Księga Pamiątkowa...*, s. 73

³⁸ Uroczyste wręczenie sztandaru miało miejsce 4 października na Placu Katedralnym z tej okazji miała miejsce także msza św., w której brali udział przedstawiciele wyższego duchowieństwa i elity politycznej. *Tamże*, s. 42.

stawicielei władz II Rzeczypospolitej. wymienić należy przedstawicielei duchowieństwa: arcybiskupa gnieźnieńsko-poznańskiego Edmunda Dalbora, ks. biskupa Adama Sapiehę, a także ludzi z otoczenia Naczelnika: gen. Stanisława Szeptyckiego, gen. Edwarda Rydzas-Śmigłego, ministra wojny gen. Józefa Leśniewskiego, ministra sztuki Zenona Przesmyckiego³⁹.

Już wczesnym rankiem 11 października, na placu katedralnym zebrał się tłum ludzi. Piłsudski wszedł do kościoła przy akompaniamencie *Mazurka Dąbrowskiego*. Mszę św. celebrował ks. bp Sapieha, kazanie wygłosił abp ormiańsko-katolicki Józef Teodorowicz. Kolejna część uroczystości odbyła się w Auli Kolumbowej Uniwersytetu Wileńskiego, gdzie obecni byli rektor i pozostali członkowie Senatu Akademickiego. Po przemówieniach Naczelnika i Siedleckiego, nastąpiło uroczyste przekazanie insygnia rektorowi⁴⁰. W tym dniu został także sporządzony na pergaminie akt otwarcia Wszechnicy, w którym po raz pierwszy użyto oficjalnie nazwy: Uniwersytet Stefana Batorego. Dalsza część obchodów miała miejsce w Sali Śniadeckich, gdzie miały miejsce odczyty i wykłady⁴¹. Na zakończenie dnia w Teatrze Polskim na Pohulance odbył się „Wieczór uroczysty”, przygotowany przez Ruszczyca, który był twórcą układu i inscenizatorem spektaklu. Na scenie zaprezentowano sceny z dramatów Stanisława Wyspiańskiego, na widowni zasiedli wyśmienici goście, z Piłsudskim i Władysławem Mickiewiczem na czele. Widowisko stworzone przez Ruszczyca bardzo podobało się widzom i zebrało pozytywne recenzje w lokalnej prasie⁴².

Osobnym punktem programu uroczystości było otwarcie Wydziału Sztuk Pięknych. Na potrzeby wydziału oddany został budynek klasztoru pobernardyńskiego⁴³. Gmach przeznaczono na sale wykładowe i pracownie. Z relacji czasopisma „Nasz Kraj” wynika, że w momencie uroczystego otwarcia część budynków nie była jeszcze gotowa. W niektórych brakowało nawet okien i drzwi⁴⁴. Urządzenie pomieszczeń wymagało wiele wysiłku i dużego nakładu finansowego. Wydział Sztuk Pięknych miał swoją siedzibę w bardzo malowniczym zakątku miasta, w sąsiedztwie trzech kościołów: św. Anny, kościoła Bernardynów i św. Michała. W niedalekiej okolicy znajdowała się także rzeka Wilenka i park miejski połączony z ogrodem Bernardyńskim przy pomocy arkad. Pełen uroku krajobraz z pewnością korzystnie wpływał na wyobraźnię młodych artystów⁴⁵.

³⁹ F. Ruszczyca, *Dziennik...*, T. II, s. 43.

⁴⁰ Z wręczeniem insygnia wiąże się anegdota, którą wspominał Michał Siedlecki. Piłsudski próbował wziąć insygnia z poduszek atlasowych. Okazało się, że są one dość mocno przywiązane. Naczelnik rozwiązał problem w bardzo prosty sposób: rozrywając wstążki. M. Siedlecki, *Wspomnienia z pierwszych dwu lat...*, s. 76.

⁴¹ Przemowy i odczyty okolicznościowe wygłosił m.in. rektor Siedlecki. Podziękował on wszystkim zaangażowanym w prace nad odbudową uniwersytetu. Wyraził też wdzięczność dla żołnierzy, którzy ofiarowali swoje życie za odzyskanie Wilna. Wygłosił także wykład „O młodości”, który nawiązywał do otwartego własnie uniwersytetu. M. Siedlecki, *Wspomnienia z pierwszych dwu lat...*, s. 79.

⁴² F. Ruszczyca, *Dziennik...*, T. II, s. 46-47.

⁴³ W interesującym okresie Uniwersytet Stefana Batorego zajmował prawie cały teren między ówczesnymi ulicami: Zamkową, Świętojańską, Uniwersytecką, placem Napoleona i Skopówką. Wejście główne do gmachu prowadziło przez reprezentacyjny dziedziniec Piotra Skargi. Wydział Sztuk Pięknych został utworzony z jednego ze skrzydeł gmachu poklasztornego bernardynów przy kościele św. Franciszka. Informacje na temat wyglądu Wilna w dwudziestolecie międzywojennym, a także na temat historii budynków Uniwersytetu można znaleźć w pracy J. Kłosa, *Wilno. Przewodnik turystyczno-krajoznawczy*, Wilno 1937.

⁴⁴ Cyt. za: F. Ruszczyca, *Dziennik. W Wilnie 1919-1932*, T. II, Warszawa 1996, s. 44-48.

⁴⁵ I. Kołoszyńska, *Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, [w] *Ferdynand Ruszczyca*.

Wydział Sztuk Pięknych zajmował szczególną rolę na Uniwersytecie Wileńskim. Doceniano przede wszystkim znaczenie postaci Ruszczyca, jego wpływ i rolę w tworzeniu uczelni. Odwoływano się także przede wszystkim do historii nauki i sztuki w Wilnie, której wydział miał być kontynuacją. Podczas uroczystości wspominał o tym pierwszy rektor uczelni prof. Siedlecki:

Zadawano mi przed uroczystością pytanie, dlaczego prócz otwarcia Uniwersytetu, urządzi się osobną uroczystość dla Wydziału Sztuk Pięknych, który przecież ma stanowić część Uniwersytetu. [...] Przede wszystkim chodziło o podkreślenie roli tego wydziału, jako związanego z Uniwersytetem. Już w dawnym Uniwersytecie Wileńskim był pewien związek, który można by porównać do rodzaju wydziału sztuk pięknych, zatem złączenie tego wydziału z Uniwersytetem miało być tylko przedłużeniem i rozszerzeniem dawniejszej tradycji⁴⁶.

Po nim zabrał głos Ferdynand Ruszczyk, który pełnił funkcję dziekana wydziału⁴⁷ oraz był członkiem Senatu Akademickiego⁴⁸. Wspominał o potrzebie kształcenia artystów, którzy byli niezbędni przy odbudowie zniszczonego kraju i tworzeniu polskiej kultury. Często podkreślał wagę sztuki, uważał, iż jest ona naturalną potrzebą człowieka, konieczną dla jego prawidłowego rozwoju. W swoich wykładach nazywał ją „siostrzycą” nauki. W ten sposób dawał wyraz swoim przekonaniom, że sztuka jest pożyteczna, kształci osobowość i uczy dostrzegać piękno. Te wartości starał się wpajać swoim uczniom na licznych zajęciach i wykładach⁴⁹. Jako artysta bardzo wrażliwy na piękno starał się rozbudzić w swoich uczniach szacunek dla sztuki i poczucie artysty:

Pięknem nazywamy to, co w doskonałości swej zgodne jest z istniejącym w nas i w naturze prawem harmonii. Gdy w południe z gór patrzymy na rozciągający się krajobraz, skapany w światło, gdy nad morzem widzimy słońce zachodzące, gdy wchodzimy w noc księżycową – szeptem mówimy do siebie „jakie to piękne”! gdy podziwiamy dzieło artysty-symfonię muzyczną lub kompozycję w kamieniu, malowidło lub strofy sonetu, ujmujemy nasz zachwyt w to jedno słowo: piękno. I gdy słyszymy o bohater-skim czynie, nie myślimy o korzyści, o skutkach zbawiennych tego poświęcenia. *Pierwszem słowem, jakie zrywa się i pada, jak liść wawrzynu lub jak płatek róży, jest znowu ten jeden wyraz. Widzimy w czynie tym – piękno*⁵⁰.

Celem wydziału miało być kształcenie kandydatów na nauczycieli rysunków, a także malarstwa oraz wyspecjalizowanie badaczy praktyków np. konserwatorów zabytków i teoretyków np. historyków sztuki⁵¹.

Od początku powstania wydziału planowano uruchomić dwa kierunki studiów: architektury oraz ogólnego kierunku artystycznego, w skład którego wchodziły: ma-

---

Pamiętnik wystawy, Warszawa 1966, s. 107-108.

⁴⁶ *Księga pamiątkowa Uniwersytetu Stefana Batorego*, Wilno 1929, t. II, s. 78.

⁴⁷ Decyzją Naczelnego Wodza Józefa Piłsudskiego Ruszczyk został mianowany dziekanem Wydziału Sztuk Pięknych 1 września 1919 r. LCAP USB, f. 175, 1 IA, ap. 744, k. 173.

⁴⁸ Ruszczyk jako dziekan Wydziału Sztuk Pięknych zasiadał w Senacie Akademickich. Oficjalne nominacje członków Senatu zostały przedstawione w oficjalnym piśmie do Naczelnego Wodza Józefa Piłsudskiego 28 sierpnia 1919 r. Tamże, k. 170-171.

⁴⁹ F. Ruszczyk, *Tradycje sztuki w Wilnie*, [w] *Ferdynand Ruszczyk. Liść wawrzynu...*, s. 40-44.

⁵⁰ Tenże, *O pięknie powszechnem...*, tamże, s. 47.

⁵¹ I. Koloszyńska, *Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, [w] *Ferdynand Ruszczyk. Pamiętnik wystawy*, Warszawa 1966, s. 107.

larstwo, rzeźba i sztuka dekoracyjna. Tymi potrzebami sugerował się Ruszczyc szukając przysłych nauczycieli akademickich. Wykładano także przedmioty teoretyczne, do których należały: anatomia artystyczna, estetyka i dzieje kultury polskiej⁵². Dzięki staraniom Ruszczyca udało się pozyskać odpowiednią kadre naukową dla wydziału. W tym celu wyjeżdżał na spotkania do Krakowa i Warszawy prowadząc rozmowy z potencjalnymi kandydatami. Takie ustalenia wymagały wiele czasu, często nie były też łatwym zajęciem, co potwierdzał Ruszczyc w słowach: „Czuję się jak dyrektor teatru, który werbuje trupe. Czasem jak *commis voyageur*, który jeździ z próbkami”⁵³. W związku z potrzebami wynikającymi ze specyfiki prowadzonych zajęć, utworzono specjalne stanowisko kierownika artystycznego⁵⁴.

Zajęcia na wydziale rozpoczęły się 4 listopada 1919 r.⁵⁵ W pierwszym semestrze roku akademickiego 1919/1920 wykładali: prof. zw. malarstwa Ferdynand Ruszczyc, prof. nadz. sztuki stosowanej Józef Czajkowski – malarz i architekt, Wojciech Tadeusz Jastrzębowski – artysta malarz, pełniący obowiązki zastępcy profesora grafiki, Benedykt Kubicki – artysta malarz, zastępca profesora malarstwa, Stanisław Bohusz-Sięstrańcewicz – artysta malarz, zastępca profesora malarstwa oraz Bolesław Bałzukiewicz – artysta rzeźbiarz, zastępca profesora rzeźby. Do panelu pomocniczego naukowego należeli: Jan Bułhak – artysta fotografik, Bonawentura Lenart – kierownik artystyczny w zakładzie drukarskim i introligatorskim oraz Bronisław Romuald Zapaśnik na stanowisku asystenta⁵⁶. Anatomię artystyczną wykładał Jerzy Aleksandrowicz, a po nim Zygmunt Jakubowski. Pozostałe przedmioty teoretyczne prowadzone były przez Władysława Tatariewiczza i Ludwika Janowskiego⁵⁷.

Interesującą kwestią było także zatrudnianie pracowników naukowych na Wydziale Sztuk Pięknych. Status nauczycieli akademickich przysługiwał tylko profesorom i docentom zatrudnionym na uczelniach państwowych. Pozostali pracownicy natomiast, tworzyli pomocniczą kadre naukową. Dokumentem regulującym zasady funkcjonowania polskiej uczelni była ustawa z 13 lipca 1920 r. Ustalono wówczas m.in. zasady powierzania stanowiska profesora zwyczajnego i nadzwyczajnego, które były uzależnione od objęcia katedry zwyczajnej, bądź nadzwyczajnej. Warto nadmienić, że bardziej prestiżową była katedra oraz tytuł profesora zwyczajnego. Do uzyskania tego tytułu potrzebny był wniosek Senatu złożony do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Na posiedzeniu z 23 marca 1920 r. Wówczas nominację taką otrzymało sześciu pracowników Uniwersytetu, w tym również Ferdynand Ruszczyc⁵⁸. W liście oficjalnym Senat podkreślał zasługi kandydatów dla całej uczelni oraz ich przygotowanie do wykonywanego zawodu:

Senat wychodził z założenia, że jako ciało powołane do administracji Uniwersytetu nie może rozpatrywać kwalifikacji fachowych kandydatów na profesorów, które to kwalifikacje były dostatecznie sprawdzone zarówno przez Wydziały, jako też przez Ministerstwo M.R.i O.P. w chwili powoływania sił profesorskich do czynności w bieżą-

⁵² J. Ruszczycówna, *Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego*, [w] *Z dziejów Almae Matris...*, s. 204.

⁵³ F. Ruszczyc, *Dziennik...*, T. II, s. 21.

⁵⁴ Tenże, *Wydział Sztuk Pięknych U.S.B. w latach 1919-1929*, [w] *Księga Pamiątkowa...*, s. 510-512.

⁵⁵ LCAP USB, f. 175, 1 IA, ap. 744, k. 131.

⁵⁶ *Pierwszy okres prac organizacyjnych...*, [w] *Księga Pamiątkowa...*, s. 44 (12).

⁵⁷ J. Ruszczycówna, *Wydział Sztuk Pięknych...*, s. 205.

⁵⁸ LCAP USB, f. 175, 1 IA, ap. 944, k. 52.

cym roku na Uniwersytecie Wileńskim. Senat kierował się natomiast zasadą korzyści dla Uniwersytetu i brał pod uwagę dotychczasową działalność powoływanych sił w ciągu bieżącego roku szkolnego⁵⁹.

W przypadku habilitacji w okresie poprzedzającym ustawę, stosowano procedury stosowane wcześniej w Galicji. Po zakończeniu działań wojennych, część z profesorów potwierdzała swoje dokonania naukowe jedynie swoim własnym podpisem. Często z powodu zniszczeń wojennych nie posiadano żadnych dokumentów świadczących o ukończeniu studiów, czy też otrzymanym stopniu naukowym⁶⁰.

Na posiedzeniach Senatu Akademickiego poruszane były również kwestie wynagrodzenia dla pracowników Uniwersytetu. Już w drugim półroczu roku 1919/1920 pojawiły się sygnały o potrzebie zwiększenia wysokości pensji dla wszystkich pracowników w tym także woźnych, sprzątaczy itd. Dodatkowo prof. Ludwik Janowski z Wydziału Humanistycznego złożył postulat, by o wysokości otrzymywanego wynagrodzenia decydował stan cywilny. Zwiększone gaże miały otrzymywać osoby będące w związku małżeńskim⁶¹.

Dziekan rozpoczął przyjmowanie wpisów kandydatów już od 20 października 1919 r. Po raz pierwszy warunkiem przyjęcia na studia artystyczne stało się posiadanie zdanego egzaminu maturalnego⁶². Kandydaci byli także zobowiązani złożyć podanie oraz zdać pozytywnie egzamin z rysunku. Uroczysty akt przyjęcia studentów na pierwszy rok miała miejsce 18 grudnia 1919 r. Wyznaczone były dwie pory: o 12 miała miejsce immatrykulacja zwyczajnych słuchaczy, natomiast o godzinie 17 nadzwyczajnych⁶³. Dane z *Programu wykładów i składu uniwersytetu* z semestru zimowego 1919 r. wskazują, że łącznie studiowało wówczas na Wydziale Sztuk Pięknych 33 osoby, w tym 18 kobiet i 15 mężczyzn. W tym przypadku liczby są więc porównywalne. Natomiast dużą dysproporcję można zauważyć porównując liczbę studentek nadzwyczajnych ze studentami nadzwyczajnymi. Z Tabeli 1 wynika, że pań studiujących w trybie nadzwyczajnym było ponad dwukrotnie więcej niż panów. sytuacja ta spowodowana była brakiem zdanego egzaminu maturalnego, co uniemożliwiało dużej grupie kobiet podjęcie studiów w trybie zwyczajnym. Analogicznie odwrotna sytuacja występowała w przypadku mężczyzn. Dwukrotnie więcej panów niż pań studiowało w trybie zwyczajnym.

Od początku powstania wydziału planowano uruchomić dwa kierunki studiów: architektury oraz ogólnego kierunku artystycznego, w skład którego wchodziły: malarstwo, rzeźba i sztuka dekoracyjna. Tymi potrzebami sugerował się Ruszczyk szukając przyszłych nauczycieli akademickich. Wykładano także przedmioty teoretyczne, do których należały: anatomia artystyczna, estetyka i dzieje kultury polskiej⁶⁴.

⁵⁹ Tamże, k. 65. Wraz z Ruszczycem nominowani do otrzymania tytułu profesora byli: z Wydziału Humanistycznego: dr Marian Zdziechowski i dr Wincenty Lutosławski, z Wydziału Prawa dr Alfons Parczewski Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego dr Wiktor Staniewicz oraz z Wydziału Lekarskiego dr Józef Ziemacki.

⁶⁰ M. Przeniosło, *Nauczyciele akademicki na Uniwersytecie...*, s. 177-178.

⁶¹ LCAP USB, f. 175, ap. 1 I A, b. 944, k. 49.

⁶² Wkrótce pomysł ten posłużył jako przykład dla innych uczelni tego typu, które również wprowadziły maturę jako kryterium decydujące o przyjęciu kandydata na studia.

⁶³ F. Ruszczyk, *Dziennik...*, T. II, s. 54.

⁶⁴ J. Ruszczykówna, *Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego, [w] Z dziejów Almae Matris...*, s. 204.

Tab. 1. Ilość studentów na wydziale sztuk pięknych w semestrze zimowym 1919/1920 r. w stosunku do ogólnej liczby studentów Uniwersytetu Stefana Batorego.

	Studenci Zwyczajni		Studenci Nadzwyczajni	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
Wydział Sztuk Pięknych	12	8	6	7
Uniwersytet Stefana Batorego (ogółem)	113	238	137	59

Źródło: *Program wykładów i skład Uniwersytetu w półroczu zimowym roku akademickiego 1919-1920*, Wilno 1919, s. 29.

Ruszczyc od początku istnienia uczelni zaangażował się w organizację powszechnych wykładów uniwersyteckich. Odbywały się one cyklicznie i prowadzone były przez nauczycieli akademickich różnych specjalności. Miały one charakter otwarty, co oznaczało, że uczestniczyć w nich mógł każdy. Wystąpienia odbywały się za porozumieniem z rektorem, a dochód z nich przeznaczony był na cele charytatywne. Zasady wykładów uchwalone zostały na posiedzeniu Senatu z dnia 25 listopada 1919 r.:

JMRektor wnosi przyjęcie zasady, że profesorowie i wykładający mogą odbywać w gmachach Uniwersyteckich publiczne odczyty na cele dobroczynne lub ogólne, za każdorazowym porozumieniem się z Rektorem, że jednak odczyty i wykłady na własny dochód w gmachu uniwersyteckim nie są dozwolone⁶⁵.

Celem tych inicjatyw było rozpowszechnianie nauki i kultury w Wilnie, a także próba wzbudzenia zainteresowania tymi zagadnieniami mieszkańców. Ruszczyc także był autorem takich odczytów. Jednym z nich był wygłoszony w Sali Śniadeckich Uniwersytetu Stefana Batorego referat pt. *Tradycje sztuki w Wilnie*. Obecnych było wówczas bardzo wielu słuchaczy, a autor prezentował dokonania artystyczne Wilnian z drugiej połowy XIX wieku. Wykład wzbogacony był licznymi przeżroczami autorstwa Bułhaka, prezentującymi dzieła z epoki gotyku, renesansu i baroku, a także zabytki architektury. Sztukę nazywał tam „siostrzycą” Nauki, która jest niezwykle istotna dla kształcenia ludzkiej wrażliwości i estetyki⁶⁶. Jeszcze w grudniu 1919 r. Ruszczyc wygłosił kolejny odczyt *O pięknie powszechnym*, podczas którego udowodnił, że sztuka jest naturalną potrzebą każdego człowieka. Twierdził również, że wynika ona z „potrzeb duszy”⁶⁷. Inicjatywa wykładów powszechnych cieszyła się popularnością także wśród innych nauczycieli akademickich Wydziału Sztuk Pięknych⁶⁸. Wystąpienia tego rodzaju

⁶⁵ LCAP USB, f. 175, 1 IA, ap. 944, k. 44.

⁶⁶ Wykład miał miejsce w dniu 20 listopada 1919 r., LCAP USB, f. 175, 1 IA, ap. 944, k. 102; F. Ruszczyc, *Tradycje sztuki w Wilnie*, [w] *Liść wawrzynu...*, s. 40-41.

⁶⁷ Miejscem wykładu również była Aula Śniadeckich, dokładna data przypadła na 7 grudnia. Tenże, *O pięknie powszechnym*, tamże, s. 45-54.

⁶⁸ W inicjatywę wykładów powszechnych zaangażowani byli także nauczyciele akademicki innych wydziałów, w samym półroczu zimowym 1919 r. było ich kilka: „Dnia 20 listopada b.r. odbył się wykład inauguracyjny Prof. Ruszczyca, dnia 21 listopada b.r. także wykład Ks. Żongolłowicza, a dnia 4 grudnia b.r. publiczny wykład wstępny p. Bułhaka. Nadto w czwartek dnia 11 grudnia odbędzie się publiczny wykład p. Zapaśnika, asystenta zakładu fotografii artystycznej, a dnia 13 b.m. wykład inauguracyjny Prof. D-ra Ludwika Janowskiego”. LCAP USB, f. 175, 1 IA, ap. 944, k. 102-103.

mieli także Bułhak, Kłos, Zapaśnik oraz niezwiązani z uczelnią: fotograf Worobjew, czy Józef Wierzyński⁶⁹.

Dziekan Wydziału Sztuk Pięknych dbał o dobrą atmosferę wśród studentów i czynił starania, by jak najlepiej zintegrować towarzystwo. Z okazji zbliżających się świąt Bożego Narodzenia, w przeddzień Wigilii, zorganizowane zostało uroczyste spotkanie ze studentami Bratniej Pomocy młodzieży akademickiej w jadalni rzemieślniczej. Z grona profesorskiego obecni byli: prorektor Janowski, Włodzimierz Szyłkarski i Marian Zdziechowski. Ruszczyć dbał o to, by studenci aktywnie uczestniczyli w życiu akademickim. Chętnych angażował do prac przy raucie, czyli koncercie Bratniej Pomocy, który odbył się trzeciego stycznia 1920 r. Miejscem imprezy była Sala Miejska, która była otwarta dla wszystkich chętnych na spędzenie wieczoru wśród studentów⁷⁰. W styczniu 1920 r. Dziekan ogłosił także konkurs na kompozycję *Grupa Trzech Króli*. Mogli w nim wziąć udział studenci Wydziału Sztuk Pięknych. Dopuszczalne były kompozycje malarskie lub rzeźbiarskie w dowolnym ujęciu: historycznym, bajkowym, a nawet legendowym⁷¹.

Istotną rolę w życiu akademickim odgrywały również tradycje związane ze świątami narodowymi. Na Uniwersytecie w Wilnie wyjątkowo dbano o patriotyczne obchodzenie uroczystości tego typu. W roku akademickim 1919/1920 przygotowywano się do uczczenia 19 kwietnia, czyli rocznicy odbicia Wilna przez wojska polskie z rąk bolszewików oraz Święta 3 Maja. O tym, że zagadnienia były niezwykle ważne świadczy fakt, iż programy uroczystości omawiane były na posiedzeniu Senatu Akademickiego 30 marca 1920 r. Ogólny program uroczystości zreferował Dziekan Wydziału Sztuk Pięknych. W związku z uroczystościami okazji 18 kwietnia w Uniwersytecie odbyła się Akademia o godzinie 18.00. Decyzją Senatu przemówienia wygłosili wówczas rektor Siedlecki, prorektor Ziemacki oraz Dziekan Ruszczyć. Dodatkowo ceremonię uświetniła kantata oraz przemówienie przedstawiciela młodzieży studenckiej. Na cześć wojska zorganizowana została uroczystość na Placu Łuskim, gdzie członkowie Senatu byli obecni w togach. Z okazji Święta 3 Maja zorganizowany został Komitet, którego członkami zostali: Prorektor Ziemacki, Dziekan Ruszczyć, prof. Janowski⁷².

Informacje na temat nowopowstałego Uniwersytetu upowszechniane były dzięki prasie lokalnej. Pojawiały się także specjalnie poświęcone temu numery. Przykładem takiego okolicznościowego wydania „Tygodnika Ilustrowanego” był numer z grudnia 1919 r. Znajdowały się tam artykuły poświęcone historii uczelni, a także bogate ilustracje autorstwa Ruszczyca oraz fotografie uzupełniające wiadomości na ten temat⁷³. Na łamach popularnego tygodnika relacjonowano także wydarzenia związane z odzyskaniem Wilna i wkroczeniem polskich żołnierzy do miasta. W jednym z numerów obszernie na ten temat wypowiedział się Ruszczyć. Artykuł *Wspomnienia świadka* dotyczył przyłączenia się artysty do oddziału polskiego, z którym ruszył do Wilna⁷⁴.

Nowej polskiej uczelni w całości poświęcony był nr 40 i 41 tegoż czasopisma. Artykuły tam zamieszczone dotyczyły zarówno historii szkoły, począwszy od jej po-

⁶⁹ F. Ruszczyć, *Dziennik...*, T. II, s. 51-52.

⁷⁰ Tamże, s. 56-57.

⁷¹ Tamże, s. 61.

⁷² LCAP USB, f. 175, ap. 1 IA, b. 944, k. 38, 49.

⁷³ „Tygodnik Ilustrowany” 1919, nr 40, 41, s. 662-684.

⁷⁴ F. Ruszczyć, *Wspomnienia świadka*, „Tygodnik Ilustrowany” 1919, nr 20, s. 314.

wstania po burzliwe losy i jej zamknięcie w XIX wieku. Przywoływano znakomite postaci związane z wileńskim środowiskiem naukowym oraz prezentowano wzory tóg i insygnia rektorskich. Niezwykle interesującymi były także zamieszczone na łamach gazety pamiątki związane z historią uczelni: portrety, zapiski, fotografie budynków i elementów architektonicznych⁷⁵.

W całości zamieszczony został *Akt otwarcia Uniwersytetu Wileńskiego*, dzięki czemu miał być dostępny do szerokiego grona odbiorców. Artykuły dotyczyły także postaci rektora Michała Siedleckiego, a Adam Grzymała Siedlecki napisał na temat profesora honorowego Uniwersytetu w Wilnie-Władysław Mickiewicz⁷⁶.

Założeniem i celem nowoutworzonego Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie było kształcenie młodych artystów. Dziekanowi zależało na tym, by studenci odebrali nauki zarówno z wiedzy teoretycznej, ale również i praktycznej. Ówczesne środowisko akademickie składało się z dużej grupy niezwykle aktywnych studentów. Dzięki im zaangażowaniu urządzone były liczne imprezy okolicznościowe, wieczory artystyczne oraz spektakle studenckie. Prócz przygotowania dydaktycznego uczniowie otrzymywali także szkolenie z zakresu podstawowych dziedzin sztuki, co wpływało korzystnie na ich kreatywność i rozwój. Do pobudzania wyobraźni dziekan często wykorzystywał zajęcia w plenerze. Umożliwiały one studentom bezpośredni kontakt z przyrodą, a także posługiwanie się wszystkimi zmysłami, które to miały ułatwiać prace artystyczne. W okresie międzywojennym Wydział Sztuk Pięknych był prężnie działającym i rozwijającym się środowiskiem naukowym.

BIBLIOGRAFIA:

źródła

Litewskie Centralne Archiwum Państwowe w Wilnie, zesp. nr 175: Uniwersytet Stefana Batorego, inw. 1 IA, sygn. 744, 944.

Materiały do dziejów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie 1895-1939, oprac. J. Dutkiewicz, J. Jeleniewska-Ślesińska, W. Ślesiński, Wrocław 1969.

Pierwszy okres prac organizacyjnych nad odbudową Uniwersytetu Wileńskiego (13 XII 1918 R.-11 X 1919 R.). Sprawozdanie Komitetu Wykonawczego odbudowy Uniwersytetu Wileńskiego, [w] *Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, t. II, Wilno 1929.

literatura

M. Baliński, *Dawna Akademia Wileńska. Próba jej historii od założenia w roku 1579 do ostatecznego jej przekształcenia w roku 1803*, Sankt Petersburg 1862.

D. Beavois, *Wilno: polska stolica kulturalna zaboru rosyjskiego 1803-1832*, Wrocław 2010.

ks. S. Bednarski, *Geneza Akademii Wileńskiej*, [w] *Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, t. I, Wilno 1929.

Z. Dębicki, *Carski Uniwersytet Wileński*, „Tygodnik Ilustrowany”, 1919, nr 40-41.

W. Dziejewski, *Prawda o wskrzeszeniu Wileńskiej Wszechnicy w 1919 r.*, [w] *Z dziejów Almae Matris Vilnensis. Księga pamiątkowa ku czci 400-lecia założenia i 75-lecia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, red. L. Piechnik, K. Puchowski, Kraków 1996.

A. Grzymała-Siedlecki, *Władysław Mickiewicz pierwszy profesor honorowy wskrzeszonego Uniwersytetu w Wilnie*, „Tygodnik Ilustrowany”, 1919, nr 40-41.

R. Jarocki, *Rozmowy z Lorentzem*, Warszawa 1981.

⁷⁵ Z. Dębicki, *Carski Uniwersytet Wileński*, Tamże, nr 40-41, s. 665-667.

⁷⁶ R. Z., *Prof. Michał Siedlecki pierwszy rektor wskrzeszonego Uniwersytetu w Wilnie*, Tamże, s. 682-683; A. Grzymała-Siedlecki, *Władysław Mickiewicz pierwszy profesor honorowy wskrzeszonego Uniwersytetu w Wilnie*, Tamże, s. 684-685.

- S. Jegelevicius, *Pierwsze próby stworzenia Uniwersytetu Wileńskiego i powstanie Uniwersytetu Stefana Batorego*, [w] *Z dziejów Almae Matris Vilnensis. Księga pamiątkowa ku czci 400-lecia założenia i 75-lecia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, red. L. Piechnik, K. Puchowski, Kraków 1996.
- J. Kamińska, *Universitas Vilnensis 1793-1803*, Warszawa 2002.
- J. Kłosa, *Wilno. Przewodnik turystyczno-krajoznawczy*, Wilno 1937.
- I. Kołoszyńska, *Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, [w] *Ferdynand Ruszczyc. Pamiętnik wystawy*, Warszawa 1966.
- J. Kozłowska-Studnicka, *Likwidacja Uniwersytetu Wileńskiego w świetle korespondencji urzędowej*, [w] *Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, t. II, Wilno 1929.
- S. Krzysztofowicz-Kozakowska, *Ferdynand Ruszczyc*, Kraków 2007.
- Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, t. II, Wilno 1929.
- Księga pamiątkowa Uniwersytetu Stefana Batorego*, t. II, Wilno 1929.
- S. Loretz, *Album wileńskie*, Warszawa 1986.
- J. Ludwik, *Wszechnica Wileńska 1578-1842*, Wilno 1921.
- P. Łossowski, *Utworzenie i likwidacja Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, [w] *Z dziejów Almae Matris Vilnensis. Księga pamiątkowa ku czci 400-lecia założenia i 75-lecia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, red. L. Piechnik, K. Puchowski, Kraków 1996.
- M. Massonius, *Dzieje Uniwersytetu Wileńskiego, 1781-1832: notatki z wykładów w roku akademickim 1924/25*, Toruń 2005.
- W. Mole, *Sztuka rosyjska do roku 1914*, Wrocław 1955.
- T. Niesiołowski, *Wspomnienia*, Warszawa 1963.
- Z. Opacki, *Reaktywowanie czy powstanie? Dyskusje wokół utworzenia Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w latach 1918-1919*, „Kwartalnik Historyczny” 1998, nr 3.
- R. Pipes, *Rosyjscy malarze. Pieredwiznicy*, Warszawa 2008.
- K. Piwocki, *Historia Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie 1904-1964*, Wrocław 1965.
- J. M. Poklewski, *Polskie życie artystyczne w międzywojennym Wilnie*, Toruń 1994.
- K. Puchowski, *Jezuickie kolegia szlacheckie Rzeczypospolitej Obojga Narodów: studium z dziejów edukacji elit*, Gdańsk 2007.
- M. Przeniosło, *Nauczyciele akademicy na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w okresie międzywojennym*, „Respectus Philologicus” 2013, 24 (29).
- M. Przeniosło, *Zajęcia dydaktyczne na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w okresie międzywojennym*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy” 2014, nr 1-2.
- F. Ruszczyc, *Dziennik. Ku Wilnu*, oprac. E. Ruszczyc, t. I, Warszawa 1994.
- F. Ruszczyc, *Dziennik. W Wilnie 1919-1932*, t. II, Warszawa 1996.
- F. Ruszczyc, *Łańcuch rektorski Uniwersytetu Stefana Batorego*, [w] *Ferdynand Ruszczyc. Liść wawrzynu i płatek róży. Wydanie pośmiertne*, red. J. Bułhak, Wilno 1937.
- F. Ruszczyc, *Tablice historii*, [w] *Ferdynand Ruszczyc. Liść wawrzynu i płatek róży. Wydanie pośmiertne*, red. J. Bułhak, Wilno 1937.
- F. Ruszczyc, *Tradycje sztuki w Wilnie i w Wileńszczyźnie*, [w] *Ferdynand Ruszczyc. Liść wawrzynu i płatek róży. Wydanie pośmiertne*, red. J. Bułhak, Wilno 1937.
- F. Ruszczyc, *Wspomnienia świadka*, „Tygodnik Ilustrowany” 1919, nr 20.
- Ferdynand Ruszczyc 1870-1936. Życie i dzieło*, oprac. S. Krzysztofowicz-Kozakowska, A. Kroplewska-Gajewska, Kraków 2002.
- J. Ruszczycówna, E. Ruszczyc, *Ruszczyc Ferdynand (1870-1936)*, [hasło w] *Polski Słownik Biograficzny*, T. XXXIII/2, z. 137, Kraków 1991.
- J. Ruszczycówna, *Galeria Malarstwa Rosyjskiego*, Warszawa 1954.
- J. Ruszczycówna, *Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego*, [w] *Z dziejów Almae Matris Vilnensis. Księga pamiątkowa ku czci 400-lecia założenia i 75-lecia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, red. L. Piechnik, K. Puchowski, Kraków 1996.
- R. Z., *Prof. Michał Siedlecki pierwszy rektor wskrzeszonego Uniwersytetu w Wilnie*, „Tygodnik Ilustrowany”, 1919, nr 40-41.
- M. Siedlecki, *Wspomnienia z pierwszych dwu lat organizacji Uniwersytetu Wileńskiego*, [w] *Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, t. II, Wilno 1929.

S. Stomma, *Wskrzeszenie Uniwersytetu w Wilnie w 1919 r.*, [w] *Z dziejów Almae Matris Vilmensis. Księga pamiątkowa ku czci 400-lecia założenia i 75-lecia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, red. L. Piechnik, K. Puchowski, Kraków 1996.

A. Wrzosek, *Wskrzeszenie Uniwersytetu Wileńskiego w r. 1919*, [w] *Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*, t. II, Wilno 1929.
Z dziejów Almae Matris Vilmensis. Księga pamiątkowa ku czci 400-lecia założenia i 75-lecia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego, red. L. Piechnik, K. Puchowski, Kraków 1996.

Аннотация

Агнешка Каня

Обстоятельства учреждения Факультета изобразительных искусств Университета Стефана Батория в Вильнюсе (1919/1920)

Воссоздание университета в Вильне было проектом объединяемым ученых из различных частей польских территорий. Возобновление деятельности школы определяется пафосными словами, такими как «возрождение» или «воскрешение». Факультет изобразительных искусств играл особую роль в Вильнюсском университете. Особенно ценили значение проф. Фердинанда Рушица, его влияние и роль в создании университета. Указывано на историю науки и искусства в Вильне, которой факультет должен быть продолжением. Предположением и целей вновь созданного Факультета было воспитывать не только молодых художников, но и кандидатов для учителей рисунков и живописи, практиков на пример консерваторов, и теоретиков – искусствоведов и историков искусства. Декан стремился к тому, чтобы студенты получили знания как теоретические, как и практические. В межвоенный период Факультет искусств был процветающей и развивающейся научной средой.

Summary

Agnieszka Kania

Circumstances establishment the Faculty of Fine Arts of Stefan Batory University in Vilno (1919/1920)

The creation of the Vilnius University was an enterprise that gathered scholars from different parts of Poland. The reopening of the university was described as 'rebirth' and 'resurrection'. The Fine Arts Department was appointed a special role at the Vilnius University. Most of all, professor Ferdynand Ruszyc and his influence in forming the university was greatly appreciated. The history of arts and academic work was recalled to state that the department should keep up the momentum. Its goal was to educate not only young artists but also candidates for teachers of drawing and painting, and also researchers, conservation officers and history of arts' scholars. The dean of the university was focused on both theoretical and practical aspects of arts. In the interwar period, the Fine Arts department was a dynamically developing environment.

